Rigor Mortis

I en af Henrik Pontoppidans noveller, Isbjørnen, som jeg holder særligt meget af, fortælles om en præst, der hed Thorkild. Han var ikke nogen almindelig præst. Han var ganske afholdt i sin menighed, fordi han talte dens sprog, så folk i sognet forstod, hvad han sagde. Han kunne prædike, så kirken rungede af latter og bede, så lommetørklæderne måtte frem, og efterhånden strømmede folk til hans kirke endog fra helt andre sogne, hvor man begyndte at få smag for denne art gudstjeneste. Hans væremåde var måske præget af hans mange år som præst i Grønland – i Menneskenes Land, men under alle omstændigheder lod det sig ikke benægte, at han havde skabt liv og røre i de førhen så døde sogne.

Til gengæld var han – måske ikke mindst på grund af det sidste - en stadig torn i øjet på sine kolleger rundt om i nabosognene, og også i bispegården var man bekymret over præstens måde at forvalte sit embede på. Det var jo ikke helt i overensstemmelse med kirkens luthersk-evangeliske bekendelsesgrundlag, det der foregik i sognet, så man besluttede på et tidspunkt at holde et skarpt øje med, hvad denne aparte præst foretog sig.

Endelig kom den anledning, man i sit stille sind havde ventet og håbet på. Det forlød, at Thorkild ved et dødsleje havde lovet en gammel fortvivlet mand, at der i Himlen ville blive dækket det herligste bord for ham af Vorherre selv. Han kunne også få en kone, hvis han ville, og han kunne såmænd også få en ende skrå af Vorherre selv, hvis det kneb. Derpå havde den anfægtede mand med et saligt smil lukket sine øjne og var sovet ind i sine fædres tro.

Da denne historie kom frem, rejste der sig et forargelsens skrig fra de omliggende præstegårde og degneboliger – dette gik ud over alle grænser! Provsten tøvede ikke med at meddele biskoppen det passerede, og for egen regning tilføjede provsten, at det herefter måtte konstateres, at præstens åndsevner næppe længere var usvækkede.

Biskoppen tog herefter den beslutning at melde sin ankomst gennem provsten til sognet, hvilket af alle blev opfattet som et forvarsel om præstens afsættelse. Og så skete det underlige. Langsomt men sikkert begyndte den før så tillidsfulde menighed at vende præsten ryggen, og rygtet om hans svigtende åndsevner bredte sig som en løbeild: Det var klart, at et menneske som han måtte være gal, og det forklarede jo det hele.

Da biskoppen ankom til visitatsgudstjenesten, hvor kirken var fyldt til sidste plads, udeblev sognepræsten, hvilket vakte pinlig uro i det tætpakkede kirkerum, indtil biskoppen selv overtog gudstjenesten. Og idet hans smukke velskolede stemme lød henover de bøjede hoveder, blev menigheden grebet af en højtidelighed – en følelse af tryghed og fred, som de ikke havde kendt længe. Det var som om milde engle igen tog bolig herinde under de genlydende hvælvinger, fra hvilke Thorkild havde skræmt dem bort med sin frygtelige bas.
Thorkild så man ikke mere til. I nattens løb havde han forladt sin bolig. Rygtet ville vide, at han var rejst tilbage til Menneskenes Land. På døren til præsteboligen havde han skrevet en afskedssalut til menigheden.

Novellen er fra 1887, så den tåler naturligvis ikke uden videre sammenligning med mere nutidige forhold i vores folkekirke. Alligevel forekommer det mig, at novellens tidløse anliggende er relevant – også i dag. Novellen er en svidende hån mod en kirke, der vil være kirke for kirkens egen skyld – for bekendelsernes – for lovens skyld. En kirke, der ikke har plads til præster eller andre, der formulerer sig "forkert" i henhold til den gældende norm.
"Vi må ikke glemme, at vores kirke er en bekendelseskirke!" lyder det ofte med gravrøst, når grænserne skal drages i den kirkelige debat. Og det er jo så sandt, som det er sagt. Men er det virkelig det væsentligste, man har at sige om vores kirke? Er kirken ikke først og fremmest til for livets skyld – for menneskelivets skyld? Eller hvad er det nu lige, vi har kirken for?
Jeg deltog for nylig i en konference i Dalarne i Sverige, hvor biskop Ytterberg i Västerås Stift havde inviteret den kontroversielle amerikanske biskop John Shelby Spong til at komme og fortælle de 60 deltagere, hvad det var, han mente. Det gjorde han, så det var en ren og skær fryd. Jeg tror, alle vendte hjem fra Rättvik med nyt mod og en masse energi til at tage fat på de problemer, vores kirker står overfor – berigede af et ærligt menneskes lidenskabelige engagement og en usvækket kærlighed til kirken. Søndag aften samlede biskop Spong 200 mennesker i Sofiakyrkan i Stockholm. Han blev bl.a. budt velkommen med ordene: Gud ske lov, De kom, biskop! Og det var igen en begejstret forsamling, der forlod kirken efter endnu et fremragende, engageret, morsomt og medrivende foredrag om, hvem Jesus var. Om hvad det var for en fantastisk begivenhed, der havde givet anledning til alle de senere skrifter og beskrivelser af ham som Guds Søn – Messias – Kristus etc. Hvad var det

hos dette menneske, der greb hans samtid i en grad, så de måtte ty til guddommelige beskrivelser for at yde ham retfærdighed? Det var blændende, og der var en stemning af befrielse i kirken, fordi dette var nærværende, vedkommende menneskeligt! Det var indlysende forståeligt, og derfor gik det til hjertet udenom alle de sædvanlige beskrivelser af mirakuløs og overnaturlig art, som vores forstand har det så svært med. Vi blev med kærlig hånd ført tilbage til det, der lå bag alle forestillingerne, og dermed åbnede forestillingerne sig på en ny måde.
Hvad var så hans budskab? Hvorfor kom han, denne Jesus? Ikke for at skabe en ny religion. Verden har religioner nok med alt, hvad deraf følger! Ikke for at skabe en ny moral. Der er normer nok i verden, som vi kan belære hinanden om. Ikke for at skabe en ny ortodoksi. De ortodokse har det med at udelukke de mindre ortodokse fra det gode selskab. Nej, hvad kom han for? Han kom for at give os livet! Han kom for at gøre os til levende mennesker, der sætter menneskelivet højere end love og regler. Mennesker er jo ikke til for lovens skyld, sagde han, der i øvrigt nedbrød templet og skabte dyb forvirring i alle bedre kredse.

Tænk, at der alligevel er så meget højere til loftet i den svenske kirke, end der tilsyneladende er i vores egen, som vi ynder at kalde verdens bedste kirke. Her hos os tordner vi mod præster, der vover at tale uortodokst – præster, der ikke lever op til vores bekendelsesgrundlag eller holder deres præsteløfte. Der lyder ramaskrig i mange præste- og degneboliger. Men vi spørger aldrig, om der er liv i deres forkyndelse, for vi er åbenbart mere interesserede i, om bekendelsesgrundlaget fra 1., 3. og 16. århundrede bliver overholdt, end vi er interesseret i at høre nyt om den Kristus, de kaldte vejen, sandheden og livet. I nidkær iver efter at forkynde evangeliet rent og purt og holde kirken fri for moderne indblanding, mister vi lige så stille det liv, som det hele handler om.

Hvad var det så han skrev til sin menighed på døren til præsteboligen, denne uortodokse præst, de kaldte Isbjørnen? Skrevet med kridt stod der: *I har de tyranner, I fortjener!*